

Kirkonpalvelija ² 2011

Arjen askelissa

Kirstynyt ilmapiiri kirkon sisällä, seurakuntaliitokset ja seurakuntien heikentyvä talous on lisännyt monen työntekijän epävarmuutta omasta työpaikasta. Joissakin seurakunnissa keskustellaan jo tarpeesta vähentää virkoja. Toimintamalleja ja rakenteita käydään nyt läpi tiheällä kammalla. Tällainen räsittää koko työyhteisön ilmapiiriä ja näkyy myös ammattiliitossamme kasvavina pinoina lakimiestemme pöydillä.

Tehokkuudesta ja tuottavuudesta on toki syytä pitää elämää ja näitä kiistattomasti tarvitaankin. Mutta vastaako suuruuden ekonomiaa tukeva, seurakuntien yhdistymisen myötä paikalliseurakuntien itsehallinnon vievä palvelurakennemuutos tähän problematiikkaan? Itse väitän, että suuri ei aina ole kaunista. Pienessä organisaatiossa tiedetään mitä jokainen käsipari tekee, mutta tiedetäänkö se suuressa ja massiivisessa organisaatiossa. Tästä tulemme saamaan lähivuosina tietoa ja kokemuksia.

Joka tapauksessa työn haasteet muuttuvat nopeasti ja siksi omasta ammatillisesta osaamisestaan on pidettävä kiinni. Kirkonpalvelijoiden opinto- ja koulutuspäivät Mikkelissä 28.-29. 6. antavat tähän tilaisuuden. Koulutuksesta saa omaan työhönsä aika ajoin tarvittavaa päivitystä. Tarpeellista tietoa ja suhteellisuudentajua saa myös työtovereiden kanssa käydyistä keskusteluista. Meille jokaiselle on tärkeää tietää miten asioita muulla ratkotaan.

Seurakuntien arki on täynnä toimintaa, mutta työntekijät jaksavat jos työvälineet ja puitteet sekä muut ulkoiset asiat ovat kunnossa ja tarkoituksenmukaiset. Kuluneina vuosina on myös kirkon piirissä kiinnitetty huomiota työssä jaksamiseen. Paljon onkin tapahtunut ja työkyvyn ylläpitoon tähtäävät toimet ovat lisääntyneet. On korostettu hyvän johtamisen merkitystä. Johdon merkitys työhyvinvointiin onkin kiistaton. Ei riitä, että työntekijä itse pitää itses-

tään ja terveydestään huolta. Esimiehen tulee kannustaa, valaa uskoa ja luottamusta tulevaisuuteen. Kun työ on mielekästä, esimies kannustava ja työtovereiden välit ovat avoimet, työssä viihdytään ja voidaan hyvin.

Tätä kirjoittaessani eletään toukokuun loppua. Loma on useimmilla vielä edessäpäin. Joku haluaa lomallaan matkustaa ja kokea jatkuvasti jotain uutta, toinen viihtyy koko lomansa mökillä. Tarpeet ja unelmat ovat elämän eri tilanteissa erilaisia. Onneksi on lukuisia vaihtoehtoja joista jokainen voi valita itselleen mieluisimman tavan lomailta. Pääasia että loma on mahdollisimman vaivatonta ja antaa aikaa lepäämiseen ja akkujen lataamiseen.

Rentouttavaa lomaa ja siunausta elämäsi, tavataan Mikkelissä.

Kaarina Yli-Somero
puheenjohtaja

Opinto- ja koulutuspäivät lähestyvät

Mikkelistä on moneksi. Arkkien keli Mikaelin mukaan nimensä saanutta kaupunkia pidetään savolaisen asutuksen synnyinpaikkana. Nuijasodan keskeinen taistelupaikka oli Kenkäveron pappila, joka nykyisin toimii Mikkelin vetovoimaisimpana ja kauneimpana matkailukohteena. Strategisen sijaintinasa johdosta Mikkelin toimi neljän viimeisimmän sodan päämajakaupunkina. Sen vuoksi Mikkelin on Suomen ainoa paikkakunta, jolle on myönnetty vapaudenristi miekkoineen ja vaakunassa on marsalkan sauvat. Sodan aikana Mikkelin oli asemansa vuoksi yksi Suomen pommitetuimmista kaupungeista.

Mikkelin hiippakunta perustettiin vuonna 1897 ja sen tuomiokirkkona toimi silloin Savonlinnan tuomiokirkko. Vuonna 1924 päätettiin hiippakunnan keskus siirtää Viipuriin. Kuten kaikki tiedämme Viipuri on nykyisin venäläinen kaupunki jatkosodan menetysten vuoksi. Siitä johtuen hiippakunnan tuomiokapituli siirrettiin sodan jälkeen Mikkelin.

Mikkelin on sanottu ihmisen koiseksi kaupungiksi. Sitä se minun mielestäni on.

Saimaa ja muut lukuisat kauniit järvet ja lammet ovat houkutteleet Mikkelin alueelle runsaasti kesäasukkaita.

Kun te rakkaat ja kunnioitetut kirkonpalvelijakollegani saavutte kesäkuun lopulla tänne itsenäisyytemme historiaa ja luonnonkauneutta huokuvaan enkelin kaupunkiin, toivon että käyntinne täällä jäisi teille ja myös meille mieleenpainuvaksi ja lämpimäksi muistoksi, jonka voimin voisimme taas jaksaa palvella Herraa ja seurakuntaa iloisella mielellä.

Lämpimät ja aurinkoiset tervetuloivotukset Teille kunnioitetut kirkonpalvelijaveljeni ja -sisareni Jeesuksessa Kristuksessa. -Mikkelissä tavataan!

Arvo Katajamäki
juhlatoimikunnan puheenjohtaja

Painajaisia ja uhkakuvia

Tätä kirjoittaessani on Suomes-
sa käyty hallitusneuvotteluja jo
epätavalliset 13 päivää. STTK in-
formoi päivittäin neuvottelujen
kulusta. Sen verran informoi, mi-
tä tietoa käytäville on kantautu-
nut. Aluksi viestit olivat innostuneita,
jopa hauskoja. Nyt lobbarit vies-
tivät tiettyä kyllästymistä ja mara-
tonväsymystä. Alussa ei nimittäin
osattu varautua näin pitkiin veny-

Kaarina Yli-Somero ja Tiina Heino.

viin neuvotteluihin. Eri puolilta kuu-
luu jo epäily, tuleeko tästä kos-
kaan valmista. Katugallupit kuvas-
tavat kansalaisten epäuskoa ja ih-
metystä siitä, että prosessi vie näin
pitkään. Joku on kommentoinut, et-
tä kokoneemmissa käsissä maas-
samme olisi jo hallitus. Joku toinen,
että poliittisesti ääripään tavoitteita
ei saada yhdistettyä tiukan ta-
louden hallitukseen, verotuloja kun
on tavalla tai toisella saatava lisää.
Ja toiselle kelpaa vain se toinen ta-
pa, toiselle taas ei. Saa nähdä vaihtu-
tuuko tunnustelija, vai onko lehden
lukijalla tieto uudesta hallituksesta.

Edellinen kappale tuli kirjoitet-
tua iltapäivällä 13 päivää hallitus-

neuvottelujen alkamisesta. Saman
13:n päivän iltana saimme kuulla
Kataisen katkaisseen neuvot-
telut. Aikaamme leimaa epävarmuus
kautta linjan. Epävarmuutta lisää
laajat ja merkittävät taloustuet
Portugalille ja Kreikalle. Tuet ovat
siinä määrin merkittävät, että Euroo-
pan talous horjuu vakavasti, mikäli
homma ei toimi. Tämän vuoksi Euroo-
pan sisällä kuohuu. Varakkaampi-
en valtioiden asukkaat ovat alkaneet
kritisoimaan suunnattomia summia,
joita annetaan köyhemmille jäsen-
valtioille. Köyhemmissä jäsenvaltioissa
olla on myös sitä mieltä, ettei näitä
saatuja summia koskaan pystytä
maksamaan takaisin.

Asiaa ei virallisesti sanota ääneen,
mutta näin puhuu kummankin
maan kansat. Siinä sitä on merkittä-
vä taloudenpitoa kerrakseen. Van-
hassa suomalaisessa kertosäkeessä
sanotaan, että ainahan on maksettava,
eikös juu, mitä tässä maailmassa
velkaantuu. Tätä oppia eivät muut
kansat jaa, eikä muilla kansoilla ole
välttämättä suomalaista velvollisuuden-
 ja kunnian tuntoa.

Euroopalla saattaa olla edessään
lama, jota se ei ole pahimmissa
painajaisissaankaan nähnyt. Näin
tapautuu, mikäli talouspiirustukset
eivät Portugalin, Kreikan, Irlannin ja
Espanjan kohdalla toimi. Löylyä
painajaiseen tulee lisää omasta
kotoisesta Nokiastamme. ”Oma”
Nokiamme antoi tulosvaroituksen.
Pessimistisimmät väittävät, että
kehitys enteilee jättiläisen konkurssia.
Tämä kaikki laittaa miettimään
onko edessä lama, jollaista emme
ole koskaan aikaisemmin kenneet
edes kuvittelemaan. Vai pelastaa-
ko meidät jokin ihme? Kreikkalaiset,
siis kansalaiset, sanovat, että
ainoa, joka pelastaa Kreikan talouden
on ihme, ei EU:n jakama talousapu,
vaan ihme.

Talouden heikot kantimet aiheuttavat
oman kirkkomme sisällä jatkuvaa
kitinää. Suomalaiset on jo jaettu
uudestaan köyhiin ja rikkaisiin.
Vähän niin kuin n. 100 vuotta
sitten. Nyt näyttää siltä, että kirk-
kossamme jaetaan väki ykkös- ja
kakkosketjuun. Jaottelu on hyvin
yksinkertainen, suorastaan banaali.
Siinä vain unohdetaan, että kaikki
kirkon ammattiryhmät ovat syn-
tyneet tiettyyn tarpeeseen, tietty-
jä tehtäviä hoitamaan. Nämä tar-
peet ja tehtävät eivät ole mihinkään
hävinneet. Nyt täytyy kysyä, onko
kirkosta muodostumassa pieni
sisäänpäin lämpiävä, hyvien ka-
verien porukka, vai välitämmekö
aidosti toisistamme ja, mikä tärkeintä,
seurakuntalaistemme tarpeista.
Saammeko jokainen olla jatkossakin
tässä pyhien yhteisössä toteut-
tamassa omaa kutsuamme ja teh-
täväämme.

Toivotan lämmintä ja toivon mu-
kaan makean mansikan kesää itse
kullekin.

**Tiina Heino, puheenjohtaja
Kirkon alat ry**

*Pyhä Jumala, kiitos Johannes
Kastajasta, jonka tinkimätön
hahmo nousee Raamatun
lehdistä kysymysmerkinä
ja huutomerkkinä. Tee mei-
dätkin tietoisiksi kutsumuk-
sestamme ja tehtävästämme,
oli se sitten tienraivaajan
osa niin kuin Johannek-
sella tai joku muu kutsu,
jonka meille tahdot esittää.
Pidä meidät yhtä nöyrinä kuin
Johannes, joka ei etsinyt omaa
kunniaansa, vaan kaikessa
valmisti tietä sinulle.*

Hyvillä vuorovaikutustaidoilla elämänhallintaa

Mitä on tehokas vuorovaikuttaminen? Kauanko kannattaa rakentaa dialogia, jos kerta toisensa jälkeen vain petetty? Mistä löytäisi ymmärrystä toisen erilaiseen toimintamalliin? Käyttäytymisemme on itsemme sijoittamista sopivaan käsikirjoitukseen ja tarinaan elämässä.

Hyvä vuorovaikutus rakentuu työpaikan avoimesta ja armollisesta kulttuurista. Jokaisella työyhteisön jäsenellä on parhaillaan paikkansa yhteisössä ja mahdollisuus osallistua oman työnsä kehittämiseen sekä kirkastaa aika ajoin työnsä merkitys. Vaivaanumme ja pohdimme sekä pähkäämme monia asioita vuorovaikutustilanteissa ihan suotta yrittämällä ymmärtää toista osapuolta ja tuntematta hänen tarinaansa.

Itsetuntemus vuorovaikutuksessa

Vuorovaikutus tehostuu itsetuntemuksen kautta ja sitä jatkuvasti kehittämällä. Kun tiedämme ja tiedostamme, miten eri tilanteissa reagoimme voimme suunnata huomiomme vastaavissa tilanteissa myöhemmin asioihin, jotka vähentävät ei-toivottua käyttäytymistämme, esimerkiksi ajattelumme.

Työ ja tunteet

Se todellisuus, jossa työtä teemme ja vuorovaikutamme muuttuu jatkuvasti. Otamme päivittäin työssä kantaa erilaisiin työhömmme liittyviin asioihin ja kysymyksiin. Asiat eivät aina suju oman suunnitelmamme mukaan ja meiltä vaaditaan kanttia sekä erilaisuuden sietokykyä. Tämä vaatii mieleltä laaja-alaista asioiden ymmärtämistä ja käsittelyä, mihin työpäivän aikana harvoin on aikaa.

Kokemuksen kautta opimme luomaan erilaisia toimintamalleja vuorovaikutustilanteista selviämiseksi. Samoin siihen, minkä verran työstä palautumiseen milloinkin tarvitsee aikaa sekä työn kuormasta selviämiseen. Jo parin minuutin mikroelpymishetki työpäivän aikana antaa nopeasti etäisyyttä mielelle meneillään olevien asioiden käsittelyyn sekä tehostaa vuorovaikutusta.

Ajatukset ajatuksina

Selviytymisemme vuorovaikutustilanteista riippuvat pitkälti siitä, miten asioita käsittelemme ja ratkaisemme. Taito käsitellä miellemme tuottamia ajatuksia ja niiden aikaansaamia tunnetiloja auttavat löytämään keinoja käyttäytymisemme muuttamiseksi ja tunnetilojen hallitsemiseksi.

Tulkinta ja sen merkitys

Vuorovaikutustilanteissa tunnettemme lukuisia tunteita. Tulkintamme asioista, ihmisistä ja ilmiöistä rakentuu jo varhaisten ihmissuhteiden kautta. Ensimmäisenä vanhemmat tulkitsevat lapselle maailmaa ja opettavat, mitä saamme tehdä ja mitä emme tai miten tulee milloinkin toimia ja miksi ja sitten muut. Opittu tulkintatapa voi sopia meille tai sitten ei, ja pahimmillaan ahdistaa.

Ellemme muista tarkistaa, mitä tuo toinen oikeastaan tarkoitti, saatamme tulkita väärin kuulemamme sanat, näkemämme eleet ja ilmeet. Ihmiskuvamme ja -käsitteemme vaikuttaa tulkintaamme. Pidämme ihmisiä yleisesti joko enemmän myönteisinä tai negatiivisina, samanlaisina tai erilaisina kuin itse olemme. Työ voi saada tekijänsä tuntemaan syyllistäviä, arvottomia ja hallinnan tunteen puuttumisen tunteita tai onnistumisen, arvostuksen ja itsensä hy-

Kuvaaja: Jukka Mustasilta

väksymisen tunteita. Tunteissa on valtavasti energiaa ja ne voivat myös tuoda sitä. Aina ympäristö ja ihminen eivät välttämättä sovi yhteen.

Energiavargaat

Työpaikan karvaat pettymykset, kirkastamattomat toimintatavat, pölyiset ajattelumallit tai epäonnistumiset ovat kaikki tarinoita, joissa on paljon kielteistä energiaa ja kahlitsevat työntekijöitä. Samoin työntekijöiden väliset ristiriidat ja ratkaisemattomat mielipide-erot voivat varastaa energiaa perustyon tekemiseltä.

Vuorovaikutus voi olla sujuvaa, kasvattavaa, kehittävää ja mukavaa, jos olet valmis kehittämään itsetuntemusta ja vaihtamaan väliillä näkökulmaa.

Näitä asioita minulla on tarkoitus käsitellä luennollani Mikkelissä ti 28.6. klo 10.30 Kirkonpalvelijoiden opinto- ja koulutuspäivillä.

Jokainen ihminen on jollain tavoin samanlainen kuin kaikki muut, mutta erilainen kuin kukaan muu, enemmän joidenkin ihmisten kaltainen kuin muiden.

Alfred Korzybski

Terhi Mäkinieni
Markkinointiviestinnän kouluttaja, freelance-toimittaja
NLP Master Practitioner
Vuorovaikutustaitojen kouluttaja

Tervetuloa arkkienkelin kaupunkiin

Mikkelin kaupunki on nimetty arkkienkeli Mikaelin mukaan. Seudulla oli 1300-luvulta lähtien koko Savon kattava Savilahti-niminen kirkkopitäjä. Katolisella ajalla Savilahden kirkon suojeluspyhimyksenä oli enkeli Mikael. Mahdollisesti arkkienkeli ”on tullut” Mikkelin seudulle jo joskus 1200-luvulla perustetun ortodoksisen kirkon myötä. Koko kirkkopitäjän nimi muuttui 1600-luvulla Mikkeliksi.

Ruotsiksi paikkakunnan nimi liittyy suomeakin selvemmin juuri en-

keli Mikaeliin, onhan se ”Pyhä Mikael” (St. Michael). Tämän innoittamana nimettiin jopa seudun upea kulttuurikeskus Mikaeli vuonna 1988 taivaallisten sotajoukkojen johtajan mukaan.

Myös kaupungin kirkoissa paikkakunnan nimikkohahmo tulee esille. Ortodoksisen seurakunnan pääkirkon suojelija on ylienkeli Mikael. Mikkelin tuomiokirkon kuorin oikeanpuoleisen ikkunan lasimaalauksen keskushahmona on kaupungin nimikkopyhimys arkkienkeli Mikael,

Mikkelin hiippakunnan piispankaavun takaosaan on kuvattu arkkienkeli Mikael.

Kirkonpalvelija hämmennysten keskellä

Kirkonpalvelijan työ on ollut 2000-luvulla monenlaisten muutosten kohteena. Nuo monet muutokset ovat ainakin osalle kirkonpalvelijoista aiheuttaneet hämmennystä ja ihmettelyä sen suhteen, missä nyt oikein mennään tässä kirkossa.

Toimintaympäristössä puhaltavat uudet haasteet. Näitä ovat mm. jäsenmäärän kiihtyvä lasku, naispappeuskysymys, piispainkokouksen antama pastoraalinen ohje vapaamuotoisesta rukouksesta parisuhteensa rekisteröineiden kanssa ja heidän puolestaan, raamattukysymys, seurakuntien yhdistymiset, syrjintä, yhdenvertaisuus ja yhteiskunnan moniarvoistuminen.

Näihin kysymyksiin kirkonpalvelija törmää työssään tulevaisuudessa entistä useammin. Tällöin hän joutuu miettimään omaa etiikkaansa ja työnäkyään sen suhteen, miten pitäisi yksittäisen ihmisen tai työkaverin kohdalla menetellä, jos hänen tapansa ja ajatuksensa ovat erilaiset kuin hänen itsensä.

Uskon tulkinnan erilaisuus voi osalle kirkonpalvelijoista olla ahdis-

tavaa. Arvoristiriitojen keskellä oleminen ei ole mukavaa, vaan se voi olla henkisesti kuormittavaa. On ehkä raivostuttavaa sietää eri tavalla ajattelevia työkavereita ja seurakuntalaisia, kun ei enää ole olemassa yhtenäistä kulttuuria eikä sitä, että kaikki ajattelisivat samalla tavalla vaikeista eettisistä asioista kuin itse ajattelee esim. sen suhteen: mikä on oikein ja mikä on väärin.

Kirkonpalvelijalta kysytään tänä päivänä rohkeutta katsella kirkossa tapahtuneita ja tapahtuvia uudistuksia uusista näkökulmista. Onko tilaa uuden oppimiselle ja oman ajattelun kriittiselle tarkastelulle vai ei?

Tätä hämmennystä, arvoristiriitoja, erilaisuuden sietämistä ja syrjintää minulla on tarkoitus käsitellä laajemmin ja tarkemmin Kirkonpalvelijat ry:n opinto- ja koulutuspäivillä keskiviikkona 29.6.2011 klo 12.00.

Keijo Toivanen
Kunniasuntio, rovasti
Työyhteisökonsultti
Työnohjaaja

jota ympäröivät Savon ja Mikkelin vaakunat, Olavinlinna sekä Mikkelin keskiaikainen kivisakasti.

Tekstiilitaiteilija Helena Vaari suunnitteli ja toteutti Mikkelin piispan uuden liturgisen asun vuonna 2010. Piispankaavun takaosassa, clipeuksessa, on arkkienkeli Mikael. Hän on piispan ja hiippakunnan suojelusenkeli, auttaja ja puolustaja.

Kun Kirkonpalvelijoiden opinto- ja koulutuspäivät järjestetään tänä vuonna Mikkelissä, voimme muistaa enkeli Mikaelia. Hänen tehtävänä oli Jumalalta saamansa tehtävän mukaisesti taistella paha vastaan sekä suojella ja puolustaa ihmisiä. Hän sopii esikuvaksi meille kaikille kirkon työntekijöille. Samalla se kertoo siitä, kuinka me kirkkona ja sen työntekijöinä tarvitsemme suojelusta, varjelusta ja siunausta. Teemme työtä suuren työnantajamme antamin voimin.

Tervetuloa Mikkeliin Kirkonpalvelijat ry:n opinto- ja koulutuspäiville. Hyvä Jumala siunatkoon teidät ja kokoontumisenne.

Seppo Häkkinen
Mikkelin hiippakunnan piispa

Pyhtään keskiaikaisen kivikirkon vaihteita

Eteläisen Suomen keskiaikaiset kivikirkot ovat tutkija Markus Hiekkasen mukaan yhtenäisen rakentamissuunnitelman mukaan tehtyjä. Katolisen ajan Suomen merkittävin piispa Maunu Tavast (1357-1452) laati suunnitelman. Sen kuitenkin toteutti hänen kuolemansa jälkeen Tavastin ottopoiika (mahd. sisarenpoika) Olavi Maununpoika.

Pyhtää oli kirkkopitäjä jo ennen kivikirkon rakentamista. Nykyisen kirkon paikalla on ollut puukirkko, joka on purettu pois, eikä siitä ole jäänyt jäljelle edes mitään kuvastusta. Kivikirkon rakentamista juuri Pyhtäälle saattoi edesauttaa se, että kirkon rakentamisen aikoihin Pyhtään kirkkoherrana oli Jop Olofsson, jonka äiti oli piispa Maunu Tavastin sisar. Kosketus ylimpään rälssiin oli vahva.

Pyhtään kirkko rakennettiin vanhan kauppareitin varrelle, jota alettiin myöhemmin kutsua Kuninkaantienksi, koska se Ruotsin vallan aikana yhdisti Turun ja Viipurin linnat ja sotaväenjoukkoja siirrettiin tätä tietä pitkin. Perimätiedon mukaan kirkko on rakennettu vanhalle kauppapaikalle ja pakanalliselle uhripaikalle.

Pyhtään kirkko muodostui emokirkoksi alueelle, joka on noin viisi kertaa nykyisen Pyhtään rajoa suurempi. Pyhtään kirkon vaikutusalueeseen kuului Pyhtään lisäksi Elimäki, Lapinjärvi, Anjalankoski ja osia Kymistä. Kirkon arkkitehtuurin on alun perin goottilainen, johon lähinnä myöhempi irtaimisto on tuonut barokin mausteita. Keskiaikaiseen kauneuskäsitykseen kuului käsitys oikeista mittasuhteista, osien yhteensopivuudesta ja lukujen kauneudesta. Arkkitehtuurissa arvostettiin suuruutta, valoisuutta ja kokonaisuuden hyviä suhteita. Valot, värit ja harmonia kuuluvat kes-

Pyhän Henrikin kirkon alttarikaapissa on kolme veistosryhmää. Vasemmalla on arkkienkeli Mikael ja pahuuden lohikäärme. Keskellä on Neitsyt Marian kruunaus. Oikealla on Pyhä Henrik jalkojensa juuressa hänet surmannut Lalli.

kijalla vaikuttaneen filosofi Thomas Akvinolaisen muotoilemaan kauneuskäsitykseen, johon kuuluu myös yhtenäisyyden tavoittelu koko elämän kaikilla alueilla. Kauneus maailmassa edusti moraalia, uskoa ja Jumalan kauneutta.

Venäläisten yllätyshyökkäyksestä meren jään yli Pyhtäälle vuonna 1571 on muistoina seinän kalkituksen alle peitetty nokikerros. Venäläiset pitivät kirkkoa hevostallina ja lähtiessään polttivat kirkon sisäosat. Tulipalosta turvaan saatiin vietyä kuusi kirkon veistosta. Venäläiset veivät kirkon kellon mukanaan tarkoituksenaan sulattaa se tykkien materiaaliksi, mutta Ruotsin sotajoukot onnistuivat estämään hankkeen.

Pyhtään kirkko on omistettu 1155 Köyliön järven jäällä talonpoika Lallin toimesta surmansa saaneen piispa Henrikin muistolle. Kirkon koko nimi on Pyhtään Pyhän Henrikin kirkko. Kirkon vanhin veistos esittää Henrikiä, jolla on jaloissaan Lalli. Veistos on tutkimusten mukaan

muokattu myöhemmin Henrikiksi: alun perin se on esittänyt Smyrnan piispa Nikolausta, hyväntekijää ja joidenkin mielestä myös jonkinlaista joulupukin esikuvaa.

Tulipalon jälkeen kirkko oli kymmeniä vuosia huonossa kunnossa, eikä köyhällä seurakunnalla ollut varaa kunnostaa kirkkoa. Kun aatelisto sai patronaattioikeuden, vaikutti se Pyhtään seurakunnassa kirkon arvotuksen nousuun. Patronaattioikeus eli suojelusherruus merkitsi aatelisille oikeutta ottaa pappi seurakuntaan, jossa hänellä oli säteritila.

Kreivi, vapaaherra Lorenz Greuz puolisonsa Elsa Duvallin kanssa hallitsi kahden suvun rälssimaita ja heillä oli paikallinen veronkanto-oikeus. Tämän hankitun oikeuden luoman varallisuuden turvin kreivi kunnostutti kirkon sisältä ja päältä. Kreivin lahjoituksia ovat kirkon saarnatuoli, suuri alttarilaite, kirkkohopeat, messukasukka, pappila ja viljaa viljamakasiinin perustamiseen. Kreivi ei ollut turhan vaatima-

ton mies: hän halusi vastapalvelukseksi kunnostuttaa suvulleen hautakappeliksi kirkon asehuoneen.

Asehuoneen kunnostus aloitettiin purkamalla alun perin siinä ollut satulakatto ja puinen sisäkatto pois. Tilalle rakennettiin korotusosa, johon muotoiltiin ikkuna-aukot, uusi oviaukko ja kirkon muuta holvausta jäljittelevä kahdeksankulmainen kattoholvaus. Ulkokatto tehtiin vastaamaan holvauksen mittasuhteita. Kreivi sai kuitenkin kornen krunun tehtäviin ja joutui lyhyen koulutuksen jälkeen Ruotsin kuninkaallisen sotalaivaston johtajaksi ja lippulaiva Kronanin kapteeniksi. Kosketus viholliseen Gotlannin edustalla koitui kreivin kohaloksi. Kreivi ohjasi Kronanin liian jyrkkään käännöksen, jolloin laiva kallistui ja kaatui ja ruutivarastos tapahtunut massiivinen räjähdys viimeisteli tuhon. Kreivi on haudattu Pernajan kirkon pihalla olevaan von Bornien hautakappeliin.

Sadan vuoden hautakappeliajan jälkeen Pyhtään kirkon asehuone palautettiin kirkon omaan käyttöön. Kirkon merkittävin kunnostus Greuzin rahoittaman kunnostuksen jälkeen oli vuoden 1907 kunnostus, jossa kirkon pohjoisseinän takaosan kallistuma haluttiin pysäyttää rakentamalla kaksi harmaakivistä tukirakennelmaa ulkopuolelle ja tekemällä uusi ikkuna-aukko muurin painon keventämiseksi. Perustan jäykkyyttä vahvistettiin lattian betonilaatalla. Samassa yhteydessä 1600-luvulla piiloon kalkittuja maalauksia etsittiin ja maalattiin uudelleen esiin vanhan mallin mukaan puhtaalle kalkkimaalipinnalle.

Vuonna 1952 maalauksia löydettiin lisää ja ne maalattiin uudelleen esiin. Samalla myös kirkon sisäjärjestelyä muokattiin: Greutzin suuri alttarilaite siirrettiin sivualtтарыksi ja varsinaisen alttarilaitteen muodostivat alttarikaappiin sijoitetut, alkuperäiset keskiaikaiset Pyh-

tään kirkon veistokset, jotka olivat olleet Porvoon museossa jo restauroituina esillä, sekä triumfikrusifiksi, joka siirrettiin kuoriholvista alttarikaappin yläpuolelle. 1992 kirkon ja kellotapulien kattotuolirakenteet korjattiin, kattojen paanutus tarkastettiin ja suurelta osin uusittiin ja katto tervattiin. 1998 kirkko sai uudet urut, joita varten urkuparven rakennetta muutettiin. Seinät puhdistettiin ja kaikkien seinämaalauksien väritystä vahvistettiin. Penkkien maalaus vaihdettiin alkupeleistä vuoden 1952 maalausta vastaavaksi. Valaistus ja kaikki sähköistyksiset uusittiin samalla. 2010 tehtiin kirkon ja kellotapulien ulkopuolinen kunnostus. Kirkon historiaan liittyviin tarinoin ja tapahtumiin olen joutunut perehtymään työhöni liittyvän kirkon esittelijänä toimimisen vuoksi hyvin perusteellisesti.

Työssä Pyhtään seurakunnassa

25 vuoden aikana, mitkä olen ollut Pyhtäällä seurakuntamestarin virassa, on moni paikka kirkossa uusittu. Työn sisältö on sen sijaan säilynyt ytimeltään samana, vaikka joitakin, vähäisiä uudistuksia siinäkin on tapahtunut. ATK on tullut helpottamaan työtä, datanomina viihdyn tietotekniikan parissa hyvin, ja hautausmaakoneita on tullut lisää. Kirkonpalvelijan työnä on yhä valmistella kirkko ja kappeli tilaisuuksiin ja palvella seurakunnassa kaikkia silloin, kun heidän elämäntilanteensa liittyy kirkollinen tilaisuus.

Hautojen kaivatus, valmistelu tilaisuutta varten ja hautavien siirto tarjoavat arjen keskellä myös reipasta ulkoilmaliikuntaa, joka virkavuosien myötä on tarjonnut sivutuotteena myös mukavan kosketuksen Suomen luontoon eri vuodenaikoina. Pakkanen ja lumi nostavat työn vaikeusastetta, sekä yksintyöskentely työtapaturmariskiä vaikeissa olosuhteissa. Aikapaineen lisääntyminen on harmillisim-

pia asioita tällä työalalla, missä pie- teetti on etusijalla ja ihmisten kohtaaminen oikealla tavalla on tärkeää.

Arkisen työn kannalta hyvä asia on keskitetty työehtosopimusjärjestelmä. Kun olin pyrkimässä Pyhtäälle, silloinen kirkkoherra ilmoitti jo tulohaastattelussa, että meillä ei sitten noudateta työehtosopimuksia, kun silloin pyhätyöstä tulisi liian kallista. Sopimuksetonta tilaa kesti pari vuotta. Sitten tiedustelin kirkkoneuvostolta kirjallisesti, miten asian tulisi seurakunnassamme olla ja siitä lähtien sopimukset ovat olleet aina yhteistyön perusta. Lipsumista on ollut lähinnä vain vapaapäivien ja työn yhteensovittamisessa.

Työn kuva, minkä virka tällä paikakunnalla sisältää, muodostuu hautausten, siunaustilaisuuksien, kirkon messujen, vihkimisten, kasteitten ja konserttien järjestelyistä huolehtimisesta. Hautausmaiden puutarhatöissä ei toimitusten järjestelyvastuun vuoksi voi olla työntekovastuuta, vaan lähinnä esimiesvastuu kausityöntekijöistä, joita on noin kymmenen henkeä neljällä eri hautausmaalla. Hautausmaakoneitten huolloista olen halunnut huolehtia itse auton asentajan koulutukseni vuoksi. Kuntarajan muutoksen myötä Pyhtää sai Ruotsinpyhtään Haaviston hautausmaan ja kyläkirkon hoitovastuun. Niissä kohteissa haastetta riittää lähinnä pitkän, 21 km, välimatkan vuoksi. Erikoisuutena voisi mainita Kaunissaaren hautausmaan, joka kuuluu myös Pyhtääseen, mutta jossa saaren asukkaat hoitavat hautausmaansa itsenäisesti hautauksia myöten. Saaren tilaisuuksiin pyydetään vain pappi ja kanttori.

Kari Kasurinen
Seurakuntamestari
Kirkon Alat ry:n luottamusmies
Pyhtään seurakunta
kari.kasurinen@evl.fi

Kirkonpalvelijat ry:n OPINTO- JA KOULUTUSPÄIVÄT

Mikkelissä 28.– 29.6. 2011

TIISTAI 28.6.2011

- 8.00 Ilmoittautuminen ja tulokahvit**
* Sokos Hotel Vaakuna, kokoustila, toinen kerros, Porrassalmenkatu 9, Mikkelä
- 9.30 Kesäpäivien avaus** **571: 1-4**
* Puheenjohtaja Kaarina Yli-Somero
* Juhlatoimikunnan puheenjohtaja Arvo Katajamäki
* Vt. kirkkoherra Ilkka Paukkala
* Hallintojohtaja Markku Salmi
* Piispa Seppo Häkkinen
- 10.30 Hyvillä vuorovaikutustaidoilla elämän hallintaan Ihmistuntemus, ihana erilaisuus**
* Terhi Mäkineni Kouluttaja, freelance-toimittaja
- 12.00 Lounas**
* Sokos Hotel Vaakuna
- 13.00 Itsensä löytämisen pitkä matka** **511**
* Seppo Jokinen Kirjailija, terapeutti
- 14.00 Kahvit**
* Sokos Hotel Vaakuna
- 14.30 Mikä ajaa uupumiseen ja masennukseen?**
* Seppo Jokinen Kirjailija, terapeutti
- 16.00 Seurakuntien kiristynvä talous ja sen vaikutus kirkonpalvelustyöhön** **523: 1-3**
* Risto Voipio, kirkkoneuvos
Kirkon työmarkkinailaitos, KiT
* Ritva Rasila, toiminnanjohtaja
Kirkon alat ry
- 17.00 Päivällinen**
* Sokos Hotel Vaakuna
- 18.00 Vuosikokous**
* Sokos Hotel Vaakuna kokoustila, toinen kerros, Porrassalmenkatu 9, Mikkelä

KESKIVIIKKO 29.6.2011

- 8.30 Kirkon esittely**
* Mikkelin tuomiokirkko
Ylivahtimestari Kimmo Hällback
- 9.00 Messu**
* Mikkelin tuomiokirkko
* Saarnaa piispa Seppo Häkkinen
- 10.30 Valokuvaus**
* Mikkelin tuomiokirkon edustalla
- 11.00 Lounas**
* Sokos Hotel Vaakuna
- 12.00 Kirkonpalvelija hämmennysten keskellä** **509**
• Arvoristiriidat
• Erilaisuuden sietäminen
* Sokos Hotel Vaakuna, kokoustila, toinen kerros, Porrassalmenkatu 9, Mikkelä
* Keijo Toivanen Kunniasuntio, rovasti
- 13.30 Kaupunkikiertös**
Päämajamuseo - Jalkaväkimuseo - Viestikeskus Lokki
- 15.30 Kesäpäivien päätös**
* Sokos Hotel Vaakuna
* Seuraavat opinto- ja koulutuspäivät 26.–27.6.2012 Kuusamo
* Puheenjohtaja Kaarina Yli-Somero
- 16.00 Lähtökahvit** **462**
* Sokos Hotel Vaakuna

Majoitus: Sokos Hotel Vaakuna, Mikkelä

Työhyvinvointi syntyy erilaisuudesta

Kirkonpalvelijoiden opinto- ja koulutuspäivillä Mikkeliissä keskitytään ihmisten välisen vuorovaikutuksen ja työhyvinvoinnin osa-alueiden tarkasteluun. Näillä teemoilla on suora yhteys tekemämme kirkon työn laatuun. Toimivassa työyhteisössä hyvin voiva työntekijä saa paljon aikaan uupumatta. Töihin on mukava tulla ja työpäivän jälkeen pystyy palautumaan myös yksityiselämän haasteisiin ja harasteisiin.

Työhyvinvointia ei synnytetä pelkillä työnantajan järjestämällä palveluilla työterveydenhuoltoineen ja tyky-toimintoineen. Se syntyy monesta asiasta, joita työntekijöiden ja työnantajan on yhdessä vaalittava ja kehitettävä. Siinä tehtävässä jokaisen työyhteisön jäsenen rooli on tärkeä. On ennen kaikkea osattava kuunnella enemmän kuin puhua. Mutta toisinaan on uskallettava myös avata suunsa, jos oikeudenmukaisuuden toteutuminen työyhteisössä sitä vaatii. Uskallusta lisää se, että tietää tulevaisuutta kuulluksi ja vakavasti otettavaksi asiansa kanssa.

Mikkelin seurakuntayhtymässä toteutettiin pari vuotta sitten työyhteisöjen kehittämishanke. Eri työntekijäryhmien kuuleminen ennen hanketta nosti sen keskiöön

esimiesten valmentamisen. Esille nousi erityisesti jokaisen työntekijän oikeus läsnä olevaan sekä kuuntelemaan ja palautetta antavaan esimieheen. Tähän liittyen kaivattiin myös enemmän jämäkkyyttä, tasapuolisuutta ja oikeudenmukaisuutta yhtymän eri työyhteisöihin ja niiden käytäntöihin.

Työntekijöiden toiveet haluttiin kuulla ja ottaa vakavasti. Esimiehet koottiin vuoden kestäneeseen valmennukseen, jossa he perehtyivät johtamisen osa-alueisiin. Tavoitteena oli lisäksi se, että suurehkon seurakuntayhtymän eri seurakuntien ja yksiköiden esimiehet tutustuvat toisiinsa sekä löytävät yhteisen kielen työyhteisöjen asioista ja työn tekemisen prosesseista puhuttaessa.

Yksi tärkeimmistä esimiesvalmennuksen löydöistä oli se, että esimiehet huomasivat olevansa luonteeltaan ja johtamistavoiltaan erilaisia. Mutta samalla huomattiin ja opittiin, että nimenomaan tämä erilaisuus tekee tiimistä vahvan ja dynaamisen. Kukin tiimin jäsen tuo työn tekemiseen ja johtamiseen omat vahvuutensa täydentäen toinen toisiaan.

Joku saattaa työelämän pyörteisessä erehtyä luulemaan, että elämä olisi helppoa, jos kaikki toimisivat ja ajattelisivat samalla tavalla. Ja

tietysti mieluiten minun tavallani. Työhyvinvointi ei kuitenkaan synny samanlaisuudesta, vaan erilaisuudesta ja sen hyödyntämisestä. Yhdessä olemme vahvoja ja annamme vahvan todistuksen kirkon työstä siinä tavallista korkeammassa aallokossa, jossa näinä päivinä purjehdimme. Samalla luomme merkitystä ja tulevaisuutta työllemme kirkon työntekijöinä.

Tervetuloa Mikkelin kesään viettämään opinto- ja koulutuspäiviä!

**Markku Salmi, hallintojohtaja,
Mikkelin seurakuntayhtymä**

Kirkonpalvelijat ry:n VUOSIKOKOUS

pidetään 28.6.2011 klo 18.00 Sokos Hotel Vaakunassa, osoite Porrassalmenkatu 9, Mikkelä.

Esillä sääntömääräiset sekä sääntömuutosasiat.

Tampereella 15.02.2011

Kirkonpalvelijat ry:n hallitus
Kaarina Yli-Somero puh.johtaja
Kari Hartikainen sihteeri

**Arvoisat Kirkonpalvelijat !
Vielä ehditte ilmoittautua
Opinto- ja Koulutuspäiville Mikkelisiin.
Ilmoittaudu sihteeri Kari Hartikaiselle
puh. 050 520 7003
email: kirkonpalvelijat@kolumbus.fi
www.kirkonpalvelijat.fi**

Kuka on kukin ja mikä on mikin

– eli hiippakunnallisten käsitteiden lähes syvin olemus

Uusien luottamushenkilöiden aloittaessa työnsä on hyvä kerrata keskeisiä hiippakunnallisia käsitteitä ja niiden taustoja.

Hiippakunta

Hiippakunta-sanana alkuosa viittaa piispan juhalliseen päähakappa- leeseen. Mutta miksi suomen kielessä piispan mitraa kutsutaan hiipaksi?

Kielitoimisto kertoo, että *hiippa* on aito, omaperäinen suomalainen sana. Vanha sanakirja tuntee sen myös hunnun merkityksessä (*hi(i)ppi, hip(p)iö*). *Hiipalla* ja sen muunnelmilla voi olla myös kuvailevaa merkitystä, kuten *hyypä, piippa*, joilla on osittain samanlaisia merkityksiä (*piippalakki*). Samaa sanuetta voi olla myös leikin nimitys hiippa eli *hippa*, koska leikin välineenä on paikoin käytetty korkeaa päähiinettä.

Toisaalta on kansanrunojen *hi(i)ppa, hiippo* tai *viippo* tarkoittanut myös metsänhaltijaa. Tämän takana voisi olla henkilönnimi Hilppa, joka taas tulee Philippos-nimestä. Piispanhiipasta puhuttaessa jokin yhteys saattaa olla myös hiipalla ja huipulla.

Sanan jälkiosa on epäselvempi: kunta-sanana alkuperästä ei ole varmaa tietoa. Se on kuulunut suomen kirjakeleeseen Agricolaasta asti. Yleensä sitä pidetään vanhana suomalais-ugrilaisena sanana, ja se on merkinnyt erilaisia epämääräisen lukuisia yhteisöjä. Erilaisia kuntia olivat mm. heimokunta, perhekunta, sukukunta, venekunta, pöytäkunta ja pirttikunta.

Kehityksen myötä sana on siirtynyt myös alueelliseen hallinto-organisaatioon: piirikunta, maakunta, seurakunta, hiippakunta. Moni muu kieli on tyytynyt lainaamaan kreikkalaisen kantasanan *dioikeisis*, jolla ei alun perin esimerkiksi Platonin sanastossa ollut mitään tekemistä uskonnon kanssa. Se tarkoitti temppelihallinnon vastakohtaa, taloushallintoa. Tämän kaavan mukaan suomalaisen hiippakuntahallinnon keulilla nykyään olisikin siis valtiovainministeri eikä piispojen porukka.

Piispa

Hiippakunnan paimenta kutsutaan suomeksi piispaksi. Tässä sanassa ollaan ruotsalais-saksalaisen lainatavaran varassa. Saksan *Bischof* tarkoittaa sanakirjan mukaan myös 'punaviinistä valmistettua kylmää juomaa, jossa on mukana sokeria ja pomeranssikuorta'.

Toisaalta lomamatkalla Italiassa on muistettava, että kaikki saman-

näköiset sanat eivät kuulu yhteen: *biscotto* (keksi) kuuluu sekin kahvipöytään eikä kirkkoon (paitsi ehkä kirkkokahveille).

Piispa-sanana perimmäinen tausta on kreikan *episkopos*, päällekatsoja. Syyrian Antiokian marttyyripiispa Ignatios kirjoitti toisella vuosiadalla "piispan hiljaisuudesta": piispaa on kunnioitettava sitä enemmän, mitä visummin hän vaikeenee. Episkopos-sanana voi verrat myös sanoihin *mikroskooppi* ja *periskooppi*.

Tuomiokapituli

Tuomiokapitulia esiteltäessä paikallinen punktiksi on itse sanan seilytys. *Tuomiokapitulissa* niin kuin *tuomiokirkossa* ja *tuomiorovastisakaan* ei ole kysymys suomen kielen tuomiosta vaan latinan sanasta *domus* – talo. Kyseessä on siis talo, jossa luetaan *kapitteleita*, kap-paleita Raamatusta.

Perinteeseen pitäydytään viran-kin puolesta, sillä tuomiokapitulin

jokainen istumo alkaa psalmin lukemisella.

Aessori

Kolme tuomiokapitulin jäsentä kulkee juhlallisella virkanimellä asessori. Vanhassa Roomassa asessori oli avustava virkamies. Sananmukaisesti *assessor* on se, joka istuu vieressä. Nimike on nykyisellään varsin harvinainen. Vanhempi kansa saattaakin muistaa sen lähinnä elokuvasta *Assessorin naisuolet* (1937).

Hiippakuntadekaani

Dekaani tulee latinan *decanus*-sanasta ja tarkoittaa kymmenen miehen päällikköä – kymmenyspäämiestä. Kyse on siis alun perin sotaväen termistä. Dekaanin johdolla conturbeniumia eli kahdeksan legionaalisen joukkoa, joka asui samassa teltassa. Koska roomalaiset osasivat laskea, avusti näitä kahdeksaa kaksi avustajaa. Tuomiokapitulissa dekaanin alaisten hiippakuntashteereiden ei tarvitse nykyisin asua saman teltan alla. Heitä ei myöskään voi rangaista tai palkita conturbeniumin tavoin yhdessä. Jos kirkko olisi johdonmukainen nimien käytössä, sopisi piispan titteiksi *kenturio* – sadanpäämies.

Hiippakuntashteeri

Hiippakuntashteerit eli hiipparit ovat sekatyöhenkilöitä, jotka toimivat hiippakunnan alueella mm. diakonian, kasvatuksen ja lähetyksen tehtävissä. Hiippari-nimitys tunnetaan laajemminkin: ”Poliisi pidätti yöllisen hiipparin” (iltapäivälehdessä lööppi).

Lääninrovasti

Jo vuoden 1686 karoliinisessa kirkkolaissa määrättiin, että ”joka Prowassticunnas Maalla pitää yxi Prowasti oleman, johon Pispan sijttecuin Contractistat owat heidän hwwäx tiedä andanet pitää walitze-man ne jotca muiden Pappain seas owat siihen soweliammat etta hä-

nellä heistä sitä enä apua olis Kircon Asiois”.

Tämä tyyli jatkuu edelleen ja lääninrovastit ovat piispan arvokkaita apureita hiippakunnan hoidossa. Sinänsä rovasti-sanana takana on latinan *praepositus*, eteen asetettu.

Augustinus muistuttaa saarnasaan paimenista, että rovasteja olemme vain muiden hyväksi, itsemme vuoksi kristittyjä.

Notaari

Tuomiokapitulin sihteerinä toimii notaari. Antiikissa *notarius* tarkoitti pikakirjoittajaa, jota kreikaksi kutsuttiin nimellä takygrafi. Notaarilla ei kuitenkaan – toivottavasti – ole viran puolesta vaivana takygradiäa (pumppu käy liian kovilla kierroksilla, vaikka muuten painetaankin täysillä).

Toimistoshteerit

Tuomiokapitulin toimintoja tuke-
massa on neljä toimistoshteeriä. Sihteerin-sanana taustalla on latinan *sēcrētarius* – se, jolle on uskottu salaisuuksia.

Piispan sihteerin – piispan salaisuuksien haltijan – lisäksi tuomiokapitulin kolmen toimistoshteerin virkojen aikaisemmat virkanimikkeet ovat valaisevia.

Rahastonhoitaja

Tuomiokapitulin vähäisiä finansseja hoitaa rahastonhoitaja-toimistoshteeri. Perinne on pitkä, sillä jo vuoden 1686 kirkkolaissa säädetään, että jokaisessa tuomiokirkossa pitää olla oconomus, ”jonga pitää sen perän catzoman, mitä Kircon tarwe yhdel ja toisel tawal waati”.

Rahastonhoitaja-toimistoshteeri pitää edelleen kiinni kovasta karoliinisesta ordningista: ”Ei pitää Oeconomuxen sijttä cuin hänen hallussans on pienindäkän uloslainaman ilman Pispan ja Capitulumin kirjallista asetusta ja käskyä paljo vähemmän jotain poisandaman.”

Kanslisti

Vanha kanslistin virkanimi juontaa latinan sanasta *cancelli*, joka tarkoittaa aitausta. Tärkeimpiä asioita hoidettiin kaltereiden takaa kanslistista. Kollegat, kanslistit ja kanslerit, ovatkin voineet olla vaikka mitä, portsareista sihteerihin ja muihin huippuvirkamiehiin.

Pedelli

Kaarle-kuninkaan säädöksen mukaan jokaisessa tuomiokapitulissa pitää olla notaarin lisäksi myös ”yxi Pedel”. Käytännössä kyse oli vahtimestarin virasta, jota nykyisin vastaa tuomiokapitulin vastaanoton toimistoshteerin virka. Virkaa hoitavan vahtimestarin yksi monista tehtävistä on peräisin jo vuoden 1686 laista: pedelli hoitaa kapitulin sinettiä, ”jota ei mihingän muuhun pidä pandaman cuin ainoastans niihin Asioihin cuin Consistoriumin owat ja sijnä toimitetan”.

Piispansauva

Yksi hiippakunnan tärkeistä tunnuksista on piispansauva. Piispansauva, monessa kielessä sananmukaisesti *pastoraali*, on paimenen sauva. Sen yläpään lenkillä voi vetää ja nostaa uupuneita, alapään piikillä voi tarvittaessa antaa vauhtia veltoille ja pitkällä varrella voi antaa kyytiä pedoille.

Latinan sana on *baculum* ja sauva eli suoja, sauvan suojaavalle jäänyt henkilö on *im-becillus* eli imbesilli.

Alun perin oheisen sanakirjan kirjoitti piispan teologinen sihteerin Antti Saarelma (julkaistu Hiippakuntautisissa 2/99). Päivittämisen suoritti notaari Heikki Hämäläinen.

Kirkkotekstiilit – käden evankeliumia

Kirkkotekstiilit eli paramentit ovat kirkoissamme jumalanpalveluksessa ja kirkollisissa toimituksissa käytettäviä tekstiilejä. Kirkkotekstiilit ovat osa kirkkotaloutta. Ne suunnitellaan usein tilaustyönä tiettyyn kohteeseen ja valmistetaan laadukkaasti.

Useimmiten kirkkotekstiilien suunnittelija on tekstiilitaiteilija, joskus kirkon tai sen saneerauksen suunnittelut arkkitehti.

Kirkkoherrat ovat tekstiilien teologisen sisällön asiantuntijoita, mutta me kirkonpalvelijat olemme käytännön kysymysten ratkaisijoita.

Vuosisatojen perinteet

Kirkoissamme käytettävät kirkkotekstiilit ovat pitkän kehityksen tulosta. Niissä kuvastuvat sekä uskonkäsitykset että kirkollisen elämän kehittyminen.

Alkukristityt kokoontuivat yksityisissä kodeissa, joissa ei ollut käytössä sakraaliesineistöä. Kristilliset tekstiilit otettiin erityiskäyttöön varhaiskeskiajalla. Kirkkotekstiileihin alettiin liittää teologisia merkityksiä. Ne liitettiin hyveisiin, pelastushistoriaan ja uskon opillisiin kysymyksiin ja myöhemmin myös Kristuksen kärsimyksen.

Onneksi Luther suhtautui myönteisesti kirkon kuvalliseen esineistöön, eikä uskonpuhdistus hävittänyt kuvia ja kirkkotekstiilejä kirkoistamme. Vaikka luterilaisuus on sananjulistuksen uskonto, kirkollisten kuvien merkitys lukutaidottomien seurakuntalaisten opetuksessa on ollut tärkeä.

Paramenttien hankinta seurakuntiin lisääntyi 1920-luvulta alkaen. Suunnittelu siirtyi enemmän teologiseen oppisisältöön. Kirkko nähtiin kokonaisuutena, jossa kaikki esineet edustivat samaa muotokieltä. Nykyiset kirkkotekstiilisarjat syntyivät.

Kirkkotekstiilien nykyinen käyttö

Kirkkotekstiilisarjaksi tai liturgiseksi värisarjaksi kutsutaan viiden tekstiilin kokonaisuutta, jota käytetään jumalanpalveluksissa. Värisarjoja tehdään yleensä valkoinen, punainen, vihreä, violetti ja/tai sininen ja musta. Kirkoissamme nykyään käytettävät värisarjan viisi paramenttia ovat alttarivaate, saarnatuolin ja lukupulpetin kirjaliinat, kalkkiliina, stola ja messukasukka. Liturgia tekstiilejä eli kirkon sisustukseen liittyviä ja sen liturgisia keskipisteitä korostavia tekstiilejä ovat näistä alttarivaate ja kirjaliinat sekä ehtoollisen viettoon kuuluva kalkkiliina. Papiston käyttämiin liturgisiin vaatteisiin eli jumalanpalveluspukuun alban lisäksi kuuluvat stola ja messukasukka.

Alttaripöydän päällä pidetään tavallisesti valkoista alttariiniina, jossa on usein pitsireunus. Ehtoollisessa käytettäviä valkoisia paramentteja ovat puhdistusliinat ja korporaaliini, jonka päälle siunatut ehtoollisaineet alttaripöydällä katetaan. Korporaalia säilytetään erityisessä bursa-kotelossa.

Kirkkotekstiilit toimivat käyttötekstiileinä. Kankaiden materiaaliavalinnassa tulee ottaa huomioon tekstiilien käytön ja huollon vaatimukset. Messukasukan täytyy olla käytössä mukava ja monenkokoisille papeille sopiva. Jumalanpalveluspuvulle asetetaan taiteellisesta luonteestaan huolimatta samoja vaatimuksia kuin vaatteille.

Ehtoollistekstiilien tulee olla materiaaleiltaan helposti puhdistettavia, sillä ehtoollisviini tahraa usein. Alttarivaatteen ja kirjaliinan laadun ja valmistustavan tulisi olla sellainen, että kuva-aihe pääsee oikeuksiinsa. Kun tekstiilejä vaihdetaan alttarilla ja saarnatuolissa kirkkovuoden kalenterin mukaan, niiden tulisi pysyä hyvänä käsittelystä huolimatta. Jumalanpalveluksessa kirkkotekstiil-

lit ovat yksi osa liturgiaa. Sanan julistus ja paramentit kuuluvat yhteen. Paramentit korostavat näkyvällä tavalla jumalanpalveluksen sisältöä ja kunnioitusta Jumalaa kohtaan.

Kirkkotekstiilisarjan tekstiilit ja niiden tehtävät

Alttarivaate, antependium, peittää alttaripöydän etuseinän joko kokonaan tai osittain. Alttari on kirkon tärkein paikka, armon väline joka toimii sekä koko jumalanpalveluksen että ehtoollisen ja rukouksen keskuksena. Alttarivaate korostaa visuaalisesti alttarin merkitystä jumalanpalveluksessa. Sanomassa keskeisenä ovat Kristus, armonvälineet, sakramentit ja Sana.

Kirjaliina, pulvinarium, ripustetaan saarnatuolissa ja lukupulpetissa kirjatelineen ylä-reunaan, jolloin se riippuu vapaasti seurakuntaan päin. Saarnatuoli on julistuksen keskus, kuten lukupulpettikin, jolloin kirjaliinoiden kuvioaiheiksi sopivat evankelistat ja Sanaan liittyvät symbolit. Alttarivaatteen ja kirjaliinoiden kuviointia on erilainen, jolloin jumalanpalveluksen sisältö jäsentyy selkeämmin.

Kalkkiliina, velum, on ehtoollismaljan päällä pidettävä neliönmuotoinen tekstiili. Kalkkiliina valmistetaan yleensä kaikissa liturgisissa väreissä, mutta se voi olla myös pelkästään valkoinen. Kalkkiliina kuvaa ehtoollisen sisältöä, Kristuksen kärsimystä

ja pelastustehtävää, ja kuvioina käytetään mm. ristiä, viini-köynnöstä ja Kristuksen symboleja. Ehtoollistekstiilit osoittavat kunnioitusta Kristusta kohtaan ja samalla käytännössä helpottavat ehtoollisen jakamista.

Stola on papin tunnus ja sen ajatellaan kuvaavan Kristuksen iestä, taakkaa, jota pappi kantaa. Stola valmistetaan liturgisissa väreissä ja se on usein samaa kangasta kuin messukasukka. Perinteisesti stolan kuviona on ainakin ristinmerkki.

Messukasukka, casula, on jumalanpalveluksessa näkyvin kirkkok tekstiili, joka kuuluu yksinomaan ehtoollisen yhteyteen. Se on pään yli pujotettava viittamainen ja yhtenäinen vaatekappale, jonka jumalanpalvelusta johtava pappi, liturgi, pukee alban ja stolan päälle. Messukasukka symboloi Jumalan kaikki peittävää armoa. Risti on yksi tärkeimmistä kasukan symbolikuvioista.

Liturgiset värisarjat

Kirkollinen värikalenteri on lähtöisin antiikin perinnöstä, samoin kuin liturginen vaatetuskin. Evankeliumikirjassa on määritelty eri pyhien aiheet ja tekstisisältö sekä kulloinkin käytettävä liturginen väri.

Kirkolliset värit näkyvät selvimmän kirkkok tekstiileissä. Liturgiset värit tuovat jokaiseen tekstiiliin lisäominaisuuksia, mutta värin täytyy soveltaa kunkin tekstiilin perusmerkitykseen. Jokaisella värillä on oma symboliikkansa ja jokaiseen väriin sopii oma kuviosymboliikkansa, joka korostaa värin sisällön merkitystä. Merkitysjärjestyksessä ensin on tekstiili, toisena väri ja viimeisenä kuviointi.

Valkoinen kuvaa liturgisena värinä iloa, kiitosta, viattomuutta ja puhtautta. Raamatussa se on taivaallisen valon ja enkelien väri. Valkoista käytetään Kristus-juhлина muistutuksena Kristuksen tuomasta pelastuksesta ja mm. Mikkelin-päivänä enkeleiden symbolina. Valkoinen sopii kaikkiin kirkollisiin toimituksiin.

Punainen on kristityille tulen ja veren väri, joka ilmaisee Pyhää Henkeä, uskoa ja Kristuksesta todistamista. Sitä käytetään mm. helluntaina Pyhän Hengen ja pyhäinpäivänä marttyyrien muistoksi. Punainen mielletään myös rakkauden ja lämmön väriksi, joten sitä voidaan käyttää myös avioliittoon vihkimisessä. Punainen merkitsee sekä Jumalan rakkautta ihmiseen että lähimmäisenrakkautta.

Vihreä on elämän, toivon ja kasvun väri, jota käytetään suurimmas- sa osassa kirkkopyhiä vuoden arki-jaksoina. Vihreään sisältyy viesti siitä, miten uskon tulisi ilmetä jokapäiväisessä elämässä. Vihreän merkitys luonnon ja elämän voittamisena merkitsee myös ylönousemusta, kuolemattomuutta ja ikuista elämää.

Violetti on liturgisessa värikalenterissa katumuksen, parannuksen ja odotuksen tai valmistautumisen väri. Sitä käytetään ennen pääsiäistä ns. suuren paaston aikana ja ennen joulua ns. pienen paaston aikana.

Sininen on kirkollisessa käytössä taivaasta tulevan Jumalan siunauksen väri, mutta katolisilla myös Marian väri. Sinistä käytetään joko violetin rinnalla tai itsenäisesti violetin tilalla. Joissakin seurakunnissa, näyttää violetin käyttö vakiintuneen pääsiäistä edeltävän suuren paaston aikaan ja sinisen käyttö adventtiaikaan.

Mustaa, murheen ja katovaisuuden väriä, käytetään ainoastaan pitkäperjantaina. Paramentit korostuvat kiirastorstai-illan messun lopuksi, sillä hiljaisuuden vallitessa violetit paaston ja odotuksen ajan tekstiilit riisutaan kirkkotilasta pois ja tilalle asetetaan mustat tekstiilit.

Kuviointi ja symboliikka

Kirkkok tekstiilien kuviointi ei ole välttämätöntä, sillä jo yksivärinen paramentti ilmaisee kristillisen sanoman. Symbolit antavat kuitenkin ehtymättömän mahdollisuuden tekstiilien suunnittelussa ja sano-

man viestimisessä. Kristillisiä symboleita on tuhansia, ja niiden merkitykset vaihtelevat eri yhteyksissä. Suurin osa symboleista kuvaa uskonopin ja tapakulttuurin keskeisiä asioita, mm. Jumalan ominaisuuksia, Pyhää Henkeä, Kristuksen sovitus-työtä ja olemusta, uskonelämää ja ikuista elämää. Kuvat ja symbolit ovat mahdollistaneet sellaisen ilmaisen, jota ei sanoin voi kuvata. Ne tuovat Kristuksen seurakunnan keskelle, jolloin visuaalinen välittää hengellistä sanomaa.

Vanhimpia kristillisiä kuvioita ovat risti ja Kristuksen symboli kala, josta kristityt varhain tunnistivat toisensa. Kirkkoa on vaikea kuvitella ilman ristiä, joka merkitsee Jumalan ja ihmisen, taivaallisen ja maallisen kohtaamista. Kristus toi ristiin sovituksen merkityksen. Kala-symbolin lähtökohta on kreikankielen kalaa tarkoittava sana ICHTYS, joka merkitsee alkukirjaimina Jeesus Kristus Jumalan Poika Vapahtaja. Kristukseen liittyvää symboliikkaa on runsaasti, mm. P-risti, kirjaimet IHC ja voittonlippua kantava karitsa. Jumala on kuvattu tavallisesti erilaisin kolminaisuutta merkitsevin kuvioin, esim. kolmiona, jonka sisällä on kaikki näkevä silmä, tai symbolein, mm. kultaisena aurinkona. Pyhä Henki on useimmiten kuvattu kyyhkysenä, joka laskeutuu taivaasta maan päälle. Tunnetuimpia kristillisiä symboli yhdistelmiä ovat risti, ankkuri ja sydän kuvaamassa uskoa, toivoa ja rakkautta.

Laaja symbolien kirjo antaa mahdollisuuden rikkaaseen kirkkok tekstiilien kuviointiin. Symbolit voidaan tosin tulkita monella tavalla, koska symbolikieli on syntynyt toisena ajankohtana kuin niiden tulkinta tapahtuu. Keskiaikainen runsas kuviosymboliikka, jota aikalaiset osasivat lukea, ei ole enää nykyisin niin tuttua. Erilaiset tulkintatavat eivät aina kuitenkaan johda viestin varsinaiseen väärinymmärrykseen. Kristillisen kuvaperinteen tunteminen kuitenkin helpottaa sanoman oikein ymmärtämistä.

**Maija Inkinen
Suntio**

Määrätietoisella otteella tulevaisuuteen

Kirkon työn tulevaisuuden näkymät ovat lyhyessä ajassa muuttuneet. Viime vuoden loppupuolella alkoi voimakas kirkosta eroamisen aalto, joka merkitsee seurakuntien toimintaedellytysten heikkenemistä. Surullista yhteisten huolten keskellä on se, että kirkon sisällä – valitettavasti myös kirkon johdossa – on ryhdytty asettamaan ammattiryhmiä tärkeysjärjestykseen ja näin heikentämään työpaikkojen ilmapiiriä. Tätä ei voi pitää vastuullisena johtamisena.

Ammattiliittona Kirkon alat ry seuraa aktiivisesti sekä taloudellisen tilanteen kehitystä että erityisesti jäsentensä hyvinvointia. Olemme valinneet tietoisesti johdonmukaisen toimintatavan, emme sääntäile hätäisesti eri suuntiin, vaan pyrimme analysoimaan asiat huolellisesti eri näkökulmista ja toimimaan niin, että jäsenemme voivat luottaa liiton haluun ja taitoon toimia parhaalla mahdollisella tavalla nykytilanteessa.

Seuraamme tarkasti seurakuntien talouden kehitystä ja työantajapolitiikkaa. Toisin kuin heikolla asiantuntemuksella kirjoitetuista kirkollistenkin lehtien arvioista voisi päätellä, seurakunnat pääsääntöisesti toimivat vastuullisina työnantajina ja tekevät pitkän tähtäimen suunnitelmiaan myös henkilöstöään ajatellen. Suurehkoja työntekijävähennyksiä harkitsevat työpaikat kuten esim. Tampereen yhtymä tai Jyväskylän seurakunta ovat ulottaneet suunnitelmansa vuosikymmenen lopulle saakka ja sitoutuneet saneerauksissaan siihen, että vähennykset tapahtuvat vain luonnollisen poistuman, lähinnä eläköitymisen kautta.

Seurakuntien työntekijät joutuvat siis lähivuosina tilanteeseen, jossa

työn tekeminen omalla työpaikalla muuttuu, työtehtävät entisestään laaja-alaistuvat ja joitakin toimipisteitä saatetaan sulkea. Kirkonpalvelustehtävissä tarvitaan siis entistäkin parempaa ammattitaitoa, joustavuutta ja kykyä palvella seurakuntalaisia mitä moninaisimmissa tilanteissa.

Tähänhän suntion ammattitutkinto ja useimpien jo ennen sitä hankkima ammattitaito ja elämäkokemus juuri valmentavat! Kykyyn toimia yllättävissäkin tilanteissa, olla se seurakunnan työntekijä, joka osaa luoda turvallisen olon seurakunnan tiloihin tai hautausmaalle tulevalle olipa tämän asia mikä hyvänsä.

Liittomme tulee jatkamaan edelleen määrätietoisesti kirkon työntekijöiden palvelussuhteen ehtojen kehittämistä, yritämme myös ennakoida entistä enemmän alan työhön liittyviä uusia tarpeita.

Selkeä alue, johon panostamme, on työhyvinvointi. Haluamme edistää työntekijöiden jatkuvaa ammattillista varustautumista yhä muuttuvaan työelämään, vahvistaa kirkollisen työn ammatti-identiteettiä ja luoda hyvää työpaikkakulttuuria. Kaikki työntekijät seurakunnassa ovat tärkeitä, hyvä työilmapiiri syntyy reilun pelin hengestä.

Toivotan kaikille Kirkonpalvelijat ry:n jäsenille rentouttavaa lomaa ja tarmoa monien työelämän haasteiden keskellä.

Ritva Rasila
Toiminnanjohtaja
Kirkon alat ry

Kirkon alat ry

Asemamiehenkatu 2
00520 HELSINKI
puh. 0207 912 530
fax 0207 912 531
www.kirkonalat.fi
etunimi.sukunimi@kirkonalat.fi

Ritva Rasila
Toiminnanjohtaja
0207 912 534, 040 828 0656

Chantry Heng
Toiminnanjohtajan sihteeri
0207 912 536

Paula Kokko
Järjestösihteeri
0207 912 539

Anna-Maria Numminen
Lakimies
0207 912 538

Heidi Halonen
Lakimies
0207 912 537

Hannele Halinen
Jäsenpalvelusihteeri
0207 912 530

Galina Voloshina
Toimistopalvelusihteeri,
0207 912 533

Itsensä löytämisen pitkä matka

Olen saanut kutsun saapua mukaan opinto- ja koulutuspäiville Mikkeliin 28.6.2011. Ajattelin jakaa kanssanne ajatuksiani itsensä löytämisestä ja masennuksesta ja uupumisesta.

Aiheeni käsittelevät jokaisen elämän kuuluvia kehityskriisien vaihteita, jotka käymme tavalla tai toisella läpi eri ikäkausina. Toisaalta elämäämme kuuluvat satunnaiset kriisit, jotka tulevat kuin pommi räjäyttäen elämänhallinnan palasiksi.

Miten jaksaa, miten löytää taas itsensä ja kykynsä tehdä työtä, rakastaa ja ilmaista tunteitaan – eli elää psyykkisesti terveenä.

Psyykkisesti tervettä elämää raskastavat myös varhaisemmat elämänkokemukset jotka on jäänyt käsittelemättä tai käsitelty puutteellisesti. Me ihmiset olemme rakenteeltamme ihmeellisiä, sillä kehomme ja tunteemme muistavat kaiken kokemamme koko elämän ajalta.

Näiden kokemusten kanssa pitäisi selvitä sitten työelämässä, joka tänään on usein hyvin hektistä ja vaativaa. Me etsimme erilaisia ratkaisuja joiden avulla jaksaisimme selviytyä ja suoriutua huomiseen. Aina emme jaksaa!

Kanta-Hämeen alaosasto järjestää perinteisen Kesäillanvieton

perjantaina 26.8.11 klo 17.30 alkaen Riihimäen seurakunnan Hirvijärven leirikeskuksessa osoitteessa Hirvijärventie 760, Riihimäki.

Saunomista, yhdessäoloa, kevyt iltapala, iltahartaus. Mukana myös Päijät-Hämeen alaosaston jäseniä. Ilmoittautumiset Jouni Honkaselle joko jouni.honkanen@evl.fi tai gsm 050 4047194 viimeistään 17.8.11.

Tervetuloa!

Toimikunta

Mitä sitten kun uupumus hiipii mukaan, tai yhtenä päivänä tuntuu että enää en jaksa?

Toivottavasti voin jotain jakaa kertomalla myös omista kipeistäkin kokemuksistani omalla etsimisen ja löytämisen matkallani.

**Terveisin
Seppo Jokinen, näkemisiin!**

Kirkonpalvelijat ry:n jäsenten Koulutus- ja virkistyspäivä

ti 16.8.2011

Tervetuloa koulutukselliseen tapaamiseen ja virkistyspäivään Verlaan tiistaina 16.8.2011. Päivämme alkaa Verlan tehdasmuseosta klo 10.00 museomestari Jussi Lemminkäisen pitämällä museoesityksellä. Kokoonnumme n. 9.45 autojen pysäköintialueella tehtaaseen edessä.

Verlan osoite on: Verlan tehdasmuseo, Verlantie 295, Verla. Tarkat ajo-ohjeet karttoineen löytyvät internetsivuilta: <http://www.jaalannakotorni.net/> Ilmoittaudu alaosaston sihteerille tai puheenjohtajalle pe 5.8.2011 mennessä mieluiten sähköpostitse. Kiitos.

Tervetuloa mukaan !!!

Nina Palm

Kari Kasurinen

alaosaston siht. alaosaston puh.joht.
nina.palm@evl.fi kari.kasurinen@evl.fi
gsm: 050 336 7592 gsm: 044 753 3212

Kirkonpalvelijat ry:n hallitus 2011

KAARINA YLI-SOMERO

puheenjohtaja

puh. 0400 797 230

kaarina.yli-somero@kirkonpalvelijat.fi

EIJA JAAKOLA

varapuheenjohtaja

puh. 040 595 7001

eija.jaakola@evl.fi

KARI HARTIKAINEN, sihteer

PL 421, 70101 KUOPIO

puh. 050 520 7003

kirkonpalvelijat@kolumbus.fi

MAARIT ILONEN

puh. 050 339 2903

maarit.ilonen@evl.fi

JOUNI HONKANEN

puh. 050 404 7194

jouni.honkanen@evl.fi

TUULA TUOMINEN

puh. 044 374 0410

tuula.tuominen@evl.fi

TUOMAS LEMINEN

puh. 044 744 0049

tuomas.leminen@evl.fi

SAILA KOSTIAINEN

puh. 050 3377 148

saila.kostiainen@evl.fi

OSMO NISSI

puh. 050 326 5874

osmo.nissi@evl.fi

KRISTIINA SANAKSENHAHO

puh. 040 515 7538

kristiina.sanaksenaho@evl.fi

*Jumalan luonto humahtaa meihin kuin valo verkkokalvolle.
Vihreys viestii Jumalan kädenjäljestä kaikkien kulkijoiden poluilla.
Syksyn väriloisto avaa maiseman uuteen uskallukseen, katoavan keskellä Jumalan siunaus.
Katson käsiäni: työhön ja toimeen Jumala on kutsunut,
muistamaan toisiamme, huolehtimaan tulevaisuudesta.
Tarpeeseen, ei ahneuteen, on Jumala haasteen heittänyt.
Hän kulkee viljapeltojen laitamilla, maan vehreyden hän siunaa laitumiksemme.
Tulevaisuus on toivon valaisema.*

Kirkonpalvelija

N:o 2/2011 – 58. vuosikerta

Julkaisija/Tilaukset:

Kirkonpalvelijat r.y. - Kyrkotjänare r.f.
Puh. 050 520 7003
E-mail: kirkonpalvelijat@kolumbus.fi
<http://www.kirkonpalvelijat.fi>

Lehden toimitus:

PL 421, 70101 KUOPIO
Toimitussihteeri Kari Hartikainen

Toimituskunta:

Yhdistyksen hallitus

Ilmoitushinnat:

Kokosivu 350,-
1/2 sivua 200,-
1/3 sivua 150,-

Pankit:

Nordea 202718-136346
Sampo Pankki 800015-252706
OP 560005-293207

Paino:

Suomen Graafiset Palvelut Oy
Täitto: Jarmo Salonen
aineisto@graafisetpalvelut.com
Seuraava lehti ilmestyy 09/2011.

ISSN 0 355-8258